

lizacją uchwał Soboru Watykańskiego II w prawie kanonicznym winny być zintensyfikowane i kontynuowane, a wyniki wprowadzane do obrotu naukowego i społecznie dostępne.

Znamiennym jest fakt, że sesja naukowa odbyła się na przełomie dwóch pontyfikatów, w okresie niezmiernie ważnym nie tylko w historii Kościoła katolickiego. Autorzy, prezentując swój dorobek twórczy, i uczestnicy sesji naukowej swoją aktywną obecnością uczcili pamięć Ojca św. Jana Pawła II oraz powitali miłością i hołdem Ojca św. Benedykta XVI.

*Dr hab. Jerzy Markiewicz, prof. KUL
Katedra Historii Prawa Sądowego Polski
na tle Powszechnym WZNPIE KUL*

Anna P r z y b o r o w s k a - K l i m c z a k, Wojciech Szczepan S t a s z e w s k i, *Traktaty o przyjaźni i współpracy zawarte przez Polskę. Wybór dokumentów*, Lublin: Lubelskie Wydawnictwa Prawnicze 2005, ss. 202.

Traktaty o przyjaźni pomiędzy narodami należą do jednych z najstarszych umów zawieranych w historii ludzkości. Mają one do dziś niebagatelną wagę, kształtują bowiem wzajemne stosunki nie tylko pomiędzy państwami od lat żyjącymi w pokoju i wzajemnym poszanowaniu swoich praw, ale także pomiędzy tymi państwami, które mają za sobą trudną historię, naznaczoną niejednokrotnie wzajemnymi urazami, krzywdami i konfliktami zbrojnymi. Istniejąca obecnie sytuacja międzynarodowa sprzyja pokonywaniu dawnych niechęci i budowaniu nowych relacji wzajemnych, opartych na kontaktach o nowej jakości, które skłaniają do nawiązywania ścisłej współpracy w wielu dziedzinach.

Traktaty o przyjaźni i współpracy często właśnie torują drogę do pogłębiania wzajemnych relacji pomiędzy państwami. Relacje te potem mogą być formalizowane szczegółowymi umowami handlowymi, gospodarczymi czy kulturalnymi. Każda z umów tego rodzaju ma swoją specyfikę. Od związków łączących państwa zależy bowiem zakres przedmiotowy zawieranego przez nie traktatu. W niektórych przypadkach większy nacisk kładzie się na sprawy gospodarcze, handlowe i finansowe, ustalając np. zasady i formy współpracy w tych dziedzinach, w innych natomiast współpracę kulturalną (akcentując np. konieczność ostatecznego uregulowania problemu zwrotu nielegalnie wywiezionych dóbr kulturalnych, ochronę obiektów należących do dziedzictwa kulturalnego, a także wzajemne upowszechnianie znajomości dorobku kulturalnego – literatury i sztuki), naukową, techniczną, prawną czy też dotyczącą ochrony zdrowia i środowiska. Z uwagi na specyfikę współczesnej sytuacji między-

narodowej w umowach politycznych zawierane są ponadto zapisy o podejmowaniu przez umawiające się państwa współdziałania również w takich dziedzinach, jak zwalczanie przestępczości zorganizowanej, terroryzmu, nielegalnego handlu bronią, narkotykami i dziełami sztuki czy też zwalczania przestępczości gospodarczej, nielegalnej imigracji i innych form przestępczości, które stanowią dla nich istotny problem. Niezależnie od zakresu prawa określanego przez tego typu traktaty są one ważną częścią regulacji międzypaństwowych. Ustanawiają bowiem istotne fundamenty dla budowania, rozwijanych następnie w ramach prac organizacji międzynarodowych, więzi pomiędzy państwami. Wpływają na kształt całej społeczności międzynarodowej. Stąd też inicjatywa zebrania i opublikowania traktatów o przyjaźni i współpracy będących podwalinami całego systemu prawnomiędzynarodowego ma niewątpliwie wymiar wielopłaszczyznowy.

Książka niniejsza składa się z dwóch części: wprowadzająco-opisowej, złożonej z Przedmowy i Wstępu, oraz zasadniczej, obejmującej teksty Traktatów o przyjaźni i współpracy zawartych przez Polskę z 23 państwami i obowiązujących obecnie.

We Wstępie Autorzy niniejszego zbioru zawarli krótką charakterystykę zebranych w nim umów, przedstawiając zarówno ich elementy wspólne, jak i wyraźne różnice występujące pomiędzy nimi. Charakterystyka (analiza podobieństw i różnic) przedstawiona na tle historycznych powodów ich zawarcia, stosunków sąsiedzkich panujących pomiędzy graniczącymi państwami czy też elementów o charakterze ideologicznym, stanowi cenne wprowadzenie do lektury samych traktatów. Dzięki temu wyprowadza je ze swego rodzaju próżni, umieszczając tym samym w konkretnych warunkach geopolitycznych ówczesnej sytuacji międzynarodowej.

Zebrane umowy polityczne (pod nazwami traktatów, układów i porozumień) stanowią pełną listę tych, które wiążą obecnie Polskę w stosunkach bilateralnych w tej dziedzinie. Z niektórymi z państw (Turcją i Grecją) zawarte zostały po dwie umowy (w okresie międzywojennym oraz w latach 90.), z innymi natomiast (Czechami i Słowacją) obowiązuje jedna zawarta jeszcze z Czechosłowacją.

Oprócz czterech umów zawartych w okresie międzywojennym (z Grecją w 1932 r., Turcją w 1923 oraz Afganistanem w 1927 i Iranem w 1927 r.) oraz jednej z Angolą w 1978 r. większość pochodzi z lat 90. ubiegłego stulecia. Zawarcie nowych traktatów o współpracy i przyjaźni w tym okresie było odpowiedzią na potrzebę nowego uregulowania wzajemnych stosunków po przemianach ustrojowych, jakie dokonały się w tym czasie w Europie. Wśród nich są dwustronne umowy polityczne zawarte zarówno z państwami zachodnioeuropejskimi (z Francją, Niemcami i Włochami w 1991 r.; z Hiszpanią w 1992 r. oraz z państwami zaliczanymi do zachodnioeuropejskich w znaczeniu politycznym – Grecją i Turcją), jak i byłymi państwami socjalistycznymi (z Węgrami i Uzbekistanem w 1991 r.; z Estonią i Łotwą w 1992 r.; z Bułgarią, Rumunią i Gruzją w 1993 r.; z Mołdową w 1994 r.) w tym umowy polityczne zawarte na nowo ze wszystkimi państwami sąsiedzkimi Polski (z Czechosłowacją w 1991 r. oraz z Białorusią, Rosją i Ukrainą w 1992 r., z Litwą w 1994 r.).

Autorzy niniejszego zbioru traktatów opracowali już i wydali podobne zbiory dokumentów z zakresu prawa międzynarodowego. Wszystkie te publikacje mają dużą wartość praktyczną i stanowią cenną inicjatywę na polu wydawniczym. Zapewniają

niejednokrotnie lukę, uzupełniając wiele pozycji podręcznikowych o łatwy dostęp do zebranych i uporządkowanych oraz wstępnie scharakteryzowanych tekstów źródłowych, będących podstawą pogłębiania wiedzy z zakresu prawa międzynarodowego i stosunków międzypaństwowych. Są one niezwykle cenne zwłaszcza dla studentów kierunków prawnych czy politologicznych oraz wszystkich, które swoim zakresem obejmują naukę tego przedmiotu.

Zbiory dokumentów międzynarodowych: konwencji wielostronnych, jak i umów dwustronnych, znajdują duże wykorzystanie także wśród praktyków, którzy z racji charakteru swojej pracy funkcjonują w ramach współpracy gospodarczej, naukowej, kulturalnej czy też prawnej, z innymi państwami. Zbiór ten, obejmujący bilateralne stosunki Polski z innymi państwami, stanowić może krok ku usprawnieniu działalności wielu organizacji i instytucji państwowych bazujących w swojej działalności, m.in. na dwustronnych umowach politycznych zawieranych przez Polskę.

W obecnie panujących warunkach międzynarodowych, gdy zagrożenie terrorystyczne skłania wiele państw do podejmowania kroków oddzielających je od swoich sąsiadów (np. czasowe zawieszenie funkcjonowania układu z Schengen najpierw przez Francję, potem przez Włochy w celu większej kontroli granicznej po londyńskich atakach z 7 i 21 lipca 2005 r.), publikacja niniejszego zbioru traktatów o przyjaźni i współpracy (oprócz oczywistych – praktycznych zalet i korzyści) skłaniać może również do refleksji nad potrzebą przewycięzania kryzysów na arenie międzynarodowej w imię utrwalania pokoju, solidarności i współpracy usankcjonowanych swego czasu odpowiednimi traktatami. Lektura tych dokumentów prowadzić powinna czytelnika do uświadomienia sobie i przypomnienia celów, jakie przyświecały państwom przyjmującym na siebie zawarte w nich zobowiązania traktatowe oraz do wysnucia wniosków, że nawet tak poważny kryzys bezpieczeństwa powszechnego, z jakim mamy współcześnie do czynienia, może zostać przewycięzony dzięki współpracy i poważnemu podejściu do realizacji zaciągniętych zobowiązań międzynarodowych.

Maria R. Pałubska

Katedra Prawa Międzynarodowego Publicznego WZNPIE KUL

Józef K r u k o w s k i, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis 2005, ss. 300.

Nakładem wydawnictwa *LexisNexis* ukazało się drugie wydanie książki *Polskie prawo wyznaniowe*, w której został ukazany aktualny stan regulacji prawnych między państwem a Kościołem katolickim i innymi związkami wyznaniowymi w Polsce po wejściu Polski do Unii Europejskiej.